

LA VINADERA, UN NOM DE PARTIDA DE TERRA

Ramon AMIGÓ i ANGLÈS

Ens preguntem si la **Vinadera** es pot incloure entre els noms relacionats amb la vinya, i no tenim una resposta prou satisfactòria, als nostres ulls. La partida, d'una extensió relativament petita, compartida amb Vila-seca, és a la part que toca al terme d'aquella vila poc després del començament de la banya de sol ixent de les dues que dibuixa el perímetre del terme de Reus cap al sud, enllà del mas de Larrard. El mas de Plana, ara transformat en sanatori psiquiàtric, es considera emplaçat a la Vinadera i també s'hi considera el maset de Montserrat. No hem vist que en parlin papers de Vila-seca anteriors a la meitat del segle XVIII, però a Reus n'hi ha notícia al primer quart del XVI. Ara hi queden olivers i una mica de vinya, però és una opinió generalitzada que abans n'hi havia hagut molta; potser aquest convenciment d'una gran quantitat de vinya no ve d'un record que s'hagi anat transmetent, sinó que l'ha generat probablement el nom, que de pressa connecta amb el vi.

Si el nom fos en masculí, el vinader, es podria proposar que procedís d'un equivalent de 'rovelló', un equivalent utilitzat a les muntanyes de Prades; però s'hi ha de renunciar perquè per aquestes terres baixes, no gaire lluny de la mar, mai no s'han fet rovellons. Un altre suggeriment podria ésser que vingués de «vinyater», un 'guardià de les vinyes'. Però no sembla raonable que aquella vigilància la fes una dona. Per això exclouem aquesta hipòtesi, tot i que també podria haver passat que inicialment el nom de la partida fos masculí i que els papers on es trobi d'aquella manera no ens hagin caigut als dits i que només ens hagin arribat els que ja porten el nom feminitzat per haver-lo heretat la muller o una filla. Tanmateix, observem que a la mateixa època que surt per primer cop la Vinadera com a partida de terra, l'any 1519, també apareix, en un capbreu del benefici de Sant Pere fundat per Guillem Litrà, de l'any 1528, només nou anys després, una muller —segurament viuda— de Joan Vinader, un cognom no gens rar, encara avui existent a la ciutat, i que també és anomenat com a corresponent a mossèn Johan Vinader, comensal present a la Seu de Tarragona, segons el *Fogatge* de 1497, trenta anys anterior al capbreu que s'ha dit. Aquella «uxor Joannis Vinader» no hi ha dubte que, seguint allò que era normal, que les mullers agafessin el cognom del marit i el feminitzessin, era coneguda per la Vinadera. Hi ha doncs la temptació de proposar que la Vinadera porta el nom pres del d'una propietària del segle XVI, o potser d'abans si, com no seria estrany, el llinatge Vinader s'hagués establert amb molta anterioritat a la vila, i molts anys abans hi hagués

hagut viudes o filles Vinaderes. En aquest cas, el nom de la partida no tindria directament res a veure amb el vi ni amb la vinya. Hem dit «directament» perquè el primer Vinader, de qui sap quant abans, potser del segle XII o XIII, sí que devia agafar el nom de l'ofici de vinyater o d'haver tingut algun tracte amb el vi.

A partir de les notícies que aporten diverses ordinacions decretades per protegir les vinyes i els raïms, no ha d'estranyar que hi hagués hagut el càrrec de vinyater 'vigilant de vinyes', o de messeguer 'vigilant de messes'. Era castigat collir agrassots en vinya que no fos pròpia. El 1570, es parlava d'abusos menjant raïms i emportant-se'n, i deu anys després s'insistia en això de robar per les vinyes. Es preveïen penalitzacions a qui fes entrar bestiar en vinya o mallol des del primer de març fins que s'hagués vermat i també si bestiar menut o porcs s'acostaven més de mig destre [uns 1,40 m] a la vinya o als mallols. El 1500, es parlava de grans abusos i es manava que el bestiar no anés solt per vinyes i figueres. El 1613, es prohibia que passessin carros per vinya d'altri, i una mica més tard es prometien sancions per a qui travessés qualsevol vinya i collís raïms i agrassots i en prengués. Un bon vinyater o messeguer era doncs indispensable perquè intentés d'aturar tantes malifetes. Però tenim el convenciment que el nom de la partida coneguda per la Vinadera procedeix del cognom Vinader, molt probablement en els seus orígens generat per l'ofici però ja passat a cognom quan, el segle XV, se'l troba per ací, i feminitzat.

EL TORRENT DE LES FLORS

Aquest carrer de Gràcia, a Barcelona, ha estat sempre presentat com un paradigma d'etimologia popular, i així apareix en el treball de Joan Lafarga i Oriol "Toponímia de l'antiga vila de Gràcia" (BISO núm. LXXIII). Tal com indica l'autor, "la gent (...) li digué d'aquesta manera deixant de banda (el nom) oficial, que era el del parcel·lador Torrente Flors". De fa anys que tothom ho hem vingut entenent així. Però Jesús Portavella, en el seu *Diccionari nomenclàtor de les vies públiques de Barcelona* (Barcelona 1996) ens fa adonar que el carrer ja va ser retolat com a Torrente de las Flores el 1862, i que Torrente no va morir fins al 1916. La deducció de Portavella és que "renuncià a posar simplement el seu nom Torrente a un dels carrers de la seva urbanització, en benefici d'una més popular i agradable invenció de carrer de Torrente de las Flores. Fet que -diu- la Ciutat agraeix". I Barcelona ho ha demostrat dedicant a Torrente Flores una discreta plaça a l'inici del carrer de l'Alsina. Aquesta vegada, sí, amb el seu nom complet: Juan Manuel Torrente de Flores.

V.B.